

سه ره تايهك بو خويندنه وه يه كي نوئي ميژووي چه پي كوردی (عیراق)

ئه مجهد شاکه لی

- به شی شه شه م - بوبینی به شه کانی تر کلیکی ئیره بکه

په وه ندی ئیبراهیم ئه حمهد و هاویرانی به ئیسرائیله وه

یه کیه تیی نیشتمانی کوردستان، به روگر و دریزه پیده ری بیری ئیبراهیم ئه حمهد و جه لالیه تی، له کتیبچه یه کدا به نوئی "په وه ندی سه رکرده یه تی بارزانی به ئیسرائیل و ده سگای جاسوسی مؤساده وه - ارتباط القيادة البارزانية باسرائيل و جهاز مخابراته الموساد"¹، وه ک ئه وه ی، که بو خویان نه بایان دیبیت و نه باران و داهینانیان کردیبت و دوزینه وه یه کی یه کجار گرنگیان ئه نجام دایبت، پر به زار هاوار ده کهن و باس له چه ند دۆکیۆمینتیک ده کهن، له مه ر په وه ندی سه رکرده یه تیی بارزانی به ئیسرائیله وه، که ده ستیان که وتوو و له دوو توئی ئه و کتیبچه یه دا بلاویان کردوو ته وه. له ویدا نوئی بارزانی و هه ردوو کورانی: ئیدریس و مه سعود، وه ک خیانه تکار و جاسوس و نوکه ری ئیسرائیل و زایونیزم و ئه و شتگه له نیو ده بن. یه کیه تیی به و باسه یان گه ره کیانه به خه لک بلین، ئه وان و سه رانی کۆن و نوئی ئه وان، گه لیک خاوین و شه ریف بوونه و هه ن و هه یچ کات په وه ندی نوکه ری تیی و پاشکۆ به تیان به هه یچ که س و لایه نیکه وه نه بووه و نیبه، لی میژوو و نالیت و په ریزی ئه وان هه نده خاوین نیبه وه ک خویان ده یانه وه یت پێشانی بدن، به لکه هه رده م ته واوی ره وتار و بیرورا و هه لسوکه وت و په وه ند و بۆ جوونه کانیان، نه خاسمه هی سه رانیان، جیی گومان و سه رنجی خه لکی کورد بوونه. ئه وان و له پێش هه مووانیشدا ئیبراهیم ئه حمهد و جه لال تاله بانی بو خویان - له کاتیکدا که نه بارزانی ئاگای لیبوو و نه ئیدریس و مه سعودیش، له و ئاسته دا بوونه، که وه ها کاریکیان له ده ست یبت - له په وه ندکردن به ئیسرائیله وه پێشنگ بوون. له سه رده میکدا که بزاقی چه پ و سۆسیالیستی، ته واوی جیهانی ده هه ژاند و، شۆرشگێرانی جیهان به ئومیده وه چاویان بریبوو شۆرش چی، کووبا، ئه لجه زائیر و فلسطین، ماو، کاسترۆ، گیفارا و بینیلالیان به نیشانه ی شۆرشگێری و نموونه ی ریه ر و تیکۆشه ر ده زانی و خوارووی ئه فریقا و ئیسرائیل و... به دزیو و خراپ داده نا، ده سته ی ئیبراهیم ئه حمهد - به پیچه وانیه ی هه موو بانگاشه یه کی خویانه وه - ریک له و کاته دا، په وه ند به ئیسرائیله وه ده به ستن و دۆستایه تی له گه لدا ساز ده کهن. بینگومان ئیستا که له سه ر په وه ندکردن به ئیسرائیله وه پێشبرکی ده کریت و "تازا و هاوچه رخ و نوخوار و پێشکه وتوو!" ش ئه وه یه برۆای به په یامی ئیسرائیل و پشتیوانانی هه یبت و زووتر خویان پی بگه یه نیت، لی ئه و ده مه به شه رم و خیانه ت و کۆنه په رستی، داده نرا. سالی 1961، کاتیک که هه ول ده دریت بو ریکخستنی سه فه ری ئه ندازیار سه عدی ره واندری، ئه ندامی کۆمه له ی خویندکارانی کورد له ئه وروپا، بو ئیسرائیل "ئیبراهیم ئه حمهدی سکرته رری گشتیی پارتیی دیموکراتی ناوه ندی <مه به سته ی کوردستانه - شاکه لی> یه کیک له پشتیوانانی وی ده یبت. ئیبراهیم ئه حمهد خویشی ده سته ی کردبوو به سازکردنی په وه ند له گه ل ئیسرائیلدا"². له 1964 دا که هیشتا په وه ندی راسته وخۆ له نیوان ئیسرائیل و بارزانی دا دروست نه بووو "ئیسرائیل نامه یه ک بو بارزانی ده نیریت و تیدا داوی دامه زاندنی په وه ندی راسته وخۆ ده کات، ئیبراهیم ئه حمهد لیسته یه کی به رینی داخوازی یاخیبووه کان به م شیوه یه ئاماده ده کات: ده هه زار تفه نگ، تۆپ، بازوکا، مین، ده سگای یته ل، ویستگه یه کی به هیزی رادیو، پاره و مه شقیپکردنی پسپۆر و شاره زایانی ته قینه وه و کارزانی رادیو"³. له

¹ الإتحاد الوطني الكردستاني، ارتباط القيادة البارزانية باسرائيل وجهاز مخابراته الموساد، مطبعة الشهيد جعفر عبدالواحد، تشرين الثاني 1981. ئه م

کتیبچه یه بریتیه له 84 روپه ل. تا روپه لی 47، یه کیه تیی نیشتمانی کوردستان خۆی نووسیوه تی. روپه لی 42 تا کۆتاییش، بریتیه له چه ند گوتاریک، که چه ند ئیسرائیلیه ک له رۆژنامه کانی ولاتی خویاندا بلاویان کردوو ته وه. یه کیه تیی نیشتمانی کوردستان، ئه و به لگه نامانیان - به قسه ی خویان - به وه رگێردراوی له "ده سگای توێژینه وه فلسطینییه کان - مؤسسه الدراسات الفلسطینیة" له به یرووت، وه رگرتوو. سه یر له وه دایه،

فلسطینییه کان که بو خویان خاوه نی مه سه له ی فلسطین و په وه ندی خه لکانی دیکه به ئیسرائیله وه، به لای ئه وان وه ده بوو گرنگ بووایه، که چی ئه وان ئه وه یان پشتگۆی خستوو و ئه و گوتارانه ی نووسه رانی جووله کیان بلاو نه کردوو ته وه، به لام ئه مانه ی یه کیه تیی بو ئه وه ی هه رچی تاوانه بیخه نه ئه ستۆی خه لکی دیکه و خویان له به رده م گه لی کورد و فلسطینییه کاند، وا پێشان بدن که به غوسل و ده ستنۆژه وه ن، ئه و کاره یان ئه نجامداوه.

² نکدیمن، شلومو، الموساد في العراق ودول الجوار، انهيار الامال الاسرائيلية الكردية، ترجمة بدر عقيلي، دار الجليل للنشر، عمان 1997، ص 68.

³ سه رچاوه ی پێشو، ل 96.

مانگی ته ممووزی ۱۹۶۳دا له سهه داخوایزی ئیبراهیم ئەحمەد و (ر) مەشق بە یەكەم كوردیك وهك كارزانی رادیو كرا و نیوی ئەندازیاری لی نرا^۴. ئیبراهیم ئەحمەد، پێوهندیشی بە وهگرتن و ناردنی چهکی ئیسراییلییه وه بو كوردستان هه بوو و دهستهی یه كه می هه ناردە ی چه كه كان، پێكهاتبوو له ده (۱۰) بازووكا به فیشه كانیانه وه، كه له ۱۸ ته ممووزی ۱۹۶۳دا گه یشتنه جیی مه به ست^۵. هه م ئیبراهیم ئەحمەد و هه م جهلال تاله بانی، خوش خوش سهردانی ئه وروپایان ده كرد، بو پێوه ندردنی پێویست به ئه وروپایه كانه وه و بو چاوپێكه و تنیش له گه ل ده سگای راگه یاندندا له وئ و "جاریکیان یه كێك له و چاوپێكه و تنانه له گه ل په یامنییری رۆژنامه ی حیروت، ئه هارون بن ئه فیجدور، له پاریس له ۲۴ی حوزه ی رانی ۱۹۶۳دا، ئه نجام درا، تاله بانی له ویدا بانگه وازیکی کاریگه ری بلاو كرده وه و داوای كرد، كه چهك و به تابهت چه کی قورس به جهنگی رانی كورد بدریت^۶. ئه و بانگه واز و هاواری تاله بانی "زۆر چه پ و شوڕشگیژ"، بو ئیسراییلییه كان بووه، نهك بو خهلكی دی. سالی ۱۹۶۳، شانیدیکی پارتیی دیموكراتی كوردستان، به سه روكایه تیی ئیبراهیم ئەحمەدی سكرتیر، گه شتیکی ئیران، سوڤییت و ئه وروپا ده كات و، له و گه شته دا چاوی به نوینه رانی ئیسراییل ده كه ویت و قسه یان له گه لدا ده كات^۷. ییگومان سه رانی سوڤییت، كه ئه وده م پشتیوانییان له مه سه له ی كورد ده كرد، ئامۆژگاری ئیبراهیم ئەحمەد ده كه ن، كه له گه ل ئیسراییلدا پێوه ندر ساز نه كات، وه لی ئه م گوئ به و ئامۆژگارییه نادات. له مانگی ته شرینی دووه می ۱۹۶۳دا ئیبراهیم و تاله بانی به بی ئاگادار كرده وه ی پێشوه خت گه یشتنه بالیوزخانه ی ئیسراییل له پاریس و خۆیان ناساند و داوایان كرد كه له گه ل نوینه ری مۆساددا كو بینه وه. نوینه ری ئه و كاته ی مۆساد، مه ناحیم نفوت، ناتوانیت نیوه روكی ئه و دیداره ی له بیر بچیتته وه و ده لی: ئیبراهیم ئەحمەد له یه كێك له هوتیله كان له به رده ممدانا دانیشت و وشه كانی هیشتا له بهر چاومن و له گویمدا ده زرنگینه وه كاتیک ده یگوت (نه نانمان هه یه و نه شه كه ر و نه چای) و منیش له دلی خویمدا گوتم ته ماشاكن به كوئ گه یشتووین، ئیمه ی جووله كه كه له پیتاوی بوونی خویماندا ده جهنگین، ئه وه تا یهك گه لی ته واو له به رده مماندا راده وه ستی و داوای كۆمه كان لی ده كات. ئیبراهیم ئەحمەد له گه ل سه روكی مۆسادیشدا، مائیر عمیت، كووه بوو و داوای ته قه مه نی بو بازووكا و تهنگ و پاره و كۆمه کی دیکه ی كرد. عمیتیش به م شیوه یه وه رامی دایه وه: پاره مان نییه بتانده ینی، چونكه ئیسراییل ده وله تیکی هه ژاره. به لام به لیتی پی دا كه به شیوه ی چهك و كه ره سه قه باره ی یارمه تیه كان زیاد بكات و به كرده وه ش بریک كه ره سه ی به شیوه یه کی ره مزیی ئاماده كرد^۸. پاشخانی ئه و گه شته ی ئیبراهیم ئەحمەد و دیتی نوینه رانی ئیسراییل، ده گه ریتته وه بو به هاری ۱۹۶۳، كاتیک كه مۆساد، رۆژنامه فانیکی بیانیی نیشته جیی پاریس، ده نیریتته كوردستانی عیراق. رۆژنامه فانه كه چاوپێكه و تن هه م له گه ل بارزانی و هه م له گه ل ئیبراهیم ئەحمەددا ده كات، كه پێكگه یشتنه كه له هوتیلیکی كه نار رووباری سین، له پاریس، ئه نجام بدریت، له نیزیك سه فاره تی ئیسراییل، له بینا كۆنه كه ی، كه مولکی بنه ماله ی رۆشیلد بوو، له شه قامی واگرام^۹. جۆناتان رانده ل ده لیت: "پاییزی سالی ۱۹۶۳، ئیبراهیم ئەحمەد، سه فه ری پاریسی كرد و له هوتیلیك، كه پێكهاتبوو له سه ری، دابه زی و پێوه ندی به رۆژنامه فانه كه وه كرد و ئه ویش خیرا هه والی دا به ئیسراییلییه واقورماو و له هه مان كاتیشدا دلخۆشه كان، چونكه ئیسراییلییه كان له وه دلنیا نه بوون، كه بارزانی پێشینه زه كه جیه جی ده كات، یا كه سیک به گرنگی ئه حمەد ده نیریت. نوینه ری ئه وده می مۆساد له پاریس، مه ناحیم نافوت، كه به (ناھیک) ده ناسرا و دواتر بوو به جیگری به رپوه به ری ده سگاكه، جهخت له سه ر ئه وه ده كات، كه ئه و یه كه م كه سیکه، له گه ل ئه حمەددا - كه ته مه نی چلونو سال بوو و وهك هه موو ئه و كه سانه ی كه ده رده سه ری و لێقه ومانیان له ژیاناندا دیتوو، له ته مه نی خوئی مه زنتر ده رده كه وت - كو ده بیته وه. ئه حمەد دواتر به درپژا چاوی به سه فیری ئیسراییلی (والته ر ئیتان) كه وت و نه گبه تی گه له كه ی بو باس كرد و ده شیزانی چۆن له ژیه هه سته وه ره كان ده دات. ئه حمەد به راوردی له نیوان كورد و جووله كه دا كرد و گوئی، جهنگی رانی كورد پاره ی چای و شه کریان نییه و هه سته دایكایه تی له كن گۆلداما ئیری وه زیبری ده ره وه ی ختوو كه دا. هه رچه نده به رپرسانی ئیسراییلی وهك خه لكانیکی به

^۴ سه رچاوه ی پێشو، ل ۱۰۱.

^۵ سه رچاوه ی پێشو.

^۶ سه رچاوه ی پێشو، ل ۱۰۲-۱۰۳.

^۷ ئه مین... په نجه كان... ل ۷۲ و ۸۹.

^۸ نكنیمون... المۆساد... ص ۱۰۳.

^۹ راندل، جوناتان، امة في شقاق، ترجمة فادي حمود، دار النهار للنشر، بيروت ۱۹۹۷، ص ۲۵۱.

بهزویی نهاسراون، بهلام (ناڤوت)، دواي تپهپووني چهند ساليك بهسهر ئه و ژوانه دا، جهخت له سهر ئه وه دهكات، كه ئه و و ئيتان بهوهي، كه له ئهحمهديان بيست، گهليك دلتهنگ بوون، مائير ههر كه له ناوهروكي پيكنگه يشتنه كه ئاگادار كرايهوه، فهرماني دامهزاندني ئه و پيوهنده بهدفرههه له گه ل كورددا دا. ئه وهي كه روويدا بو ئهحمه د چاوهروانه كراو نه بوو. ئه و به گويهره ئه و گوته بهناوبانگ و باوهي خورهلاتي نافين: "دوژمني دوژمنم دؤستمه"، كاري كرد. ئهحمه د ئه وهشي لا سهير نه بوو، كاتيک كه بهدرخان، كه له مهر پيكنگه يشتن له گه ل ئيسرائيليه كاندا ئاگاداري هيچ نه بوو، له گه ل خويدا بردي بو يانهي شهوانه (كباري، مه لها) ي (ليدو) له شه قامي شانزليزي و له وي وای پيشان دا كه هه روا و له خورا له گه ل يه كيك كه له سهر ميژه كه ي ته نيشت دانيشتووه، ده كه ويته قسان. دواتر ده ركه وت، كه ئه و كه سه كو مونيستيكي ئه ندامي په رله ماني ئيسرائيله. له دوايشدا ئهحمه د گهرايه وه كوردستان و له گه ل خويشيدا بيسته زار دؤلاري كه له ئيسرائيليه كانو وه رگرتبوو، برده وه و به ليني هه نده ك كو مه كي ديكه شي پي درا و دواي يه ك مانگيش له گه رانه وهي، به شي يه كه مي چه كه ئيسرائيليه كان گه يشتن"¹⁰. رهنگه بگوتري، كه بارزاني، ئيبراهيم ئهحمه دي نارده وه و تووشي ئه و ديدارانه ي كرده وه. من له و بروايه دام ئه گه ر ئيبراهيم ئهحمه د بو خوي نه يويستبا، ده يتواني نه روا ت و ئه و ديدارانه نه كات. له نامه يه كيدا بو نووسه ري جوو شلومو نكديمون، جهلال تاله باني پاكانه بو خوي ده كات، كه به شداري ئه و وه فده نه بووه، كه سالي 1963 له پاريس سه رداني سه فاره تي ئيسرائيلي كرده وه. تاله باني ده لپت: "تيكه ل كردني ناوي من به وهي كه له مانگي تشريني سالي 1963 دا سه رداني سه فاره تي ئيسرائيلم كردبي له پاريس كاريكي ناراست و نابه جييه. . . له تشريني 1963 له ده ره وه نه بووم، بهلكو له كوردستان بووم و. . . ههروه ها له و وه فده ش نه بووم كه سالي 1963 به سه رو كايه تي ماموستا برايم ئهحمه د چوه سوقيه ت و چي كوسلو فاكيا و ئه لماناي روژه لات و فه ره نسا. بويه راست نيه بگوتري كه من له ناو ئه و وه فده ي پارتی بووم سه رداني سه فاره تي ئيسرائيلي كرد له پاريس"¹¹. ئه و نامه يه ي تاله باني هه رچه نده پاكانه يه و بو په راندنه وه و ده رباز كردني خوي نووسيو يه تي، وه لي له هه مان كاتدا ساز كردني پيوهند به ئيسرائيل و سه رداني سه فاره تي ئيسرائيل له پاريس له لايه ن ئيبراهيم ئهحمه ده وه ده سه لمي ني ت. له و سه رده مه شدا كه ئيبراهيم ئهحمه د و تاقمه كه ي له ئيران بوون، هيشتا هه ول ده درا، كه پيوهندي ئه وان به ئيسرائيله وه هه ر پاريزري. عيسمه ت شهريف فائلي، كه له و ماوه يه دا سه رداني ئيسرائيل ده كات، باسي ئه وه ده كات، كه شه وي پيش سه فاره كه ي، له گه ل ئيبراهيم ئهحمه ددا كو بووه ته وه و ئيبراهيم ئهحمه د، ره زامه ندي خوي له سهر ئه و سه فاره پيشان داوه و فائلي له و بروايه دا بوو، كه ئيسرائيل ده بي پيوهندي خوي له گه ل ئيبراهيم ئهحمه ددا دريژه پي بدا و مۆساديش گه يشتبووه ئه و ئه نجمه ي، كه پاراستني نيوانيكي باش له گه ل ئيبراهيم ئهحمه ددا، پيوسته"¹².

¹⁰ سه رچاوه ي پيشوو، ل 251-252. يه كيك له و كوردانه ي كه زور له ميژر بوو، پيوهندي به ئيسرائيله وه هه بوو و له گه ل مۆساددا نيواني خوش بوو، مير كامران به درخان بوو.

¹¹ كوردستاني نوئ، نيومانگيه كه يه كيه تبي نيشتماني كوردستان - يروزي ده ره وه - ده ري ده كات، ژماره 1237، سپته مه به ر 1997، ل 2.

¹² نكديمون،، الموساد...، ص 113.